

Съфинансирано от
Европейския съюз

ИНСТИТУТ
ОТВОРЕНО
ОБЩЕСТВО
СОФИЯ

НАЦИОНАЛНА МРЕЖА
ЗА ДЕЦАТА

www.nmd.bg

Настоящият наръчник е изготвен в рамките на изпълнението на Инициатива „Демокрация, с правата на децата!“, част от проект „Права и ценности“. Инициативата е финансирана от Европейския съюз и фондация „Институт Отворено общество – София“ (ИООС). Изразените възгледи и мнения са на автора и не отразяват задължително тези на финансиращите органи.

Съфинансирано от
Европейския съюз

ИНСТИТУТ
ОТВОРЕНО
ОБЩЕСТВО
СОФИЯ

НАЦИОНАЛНА МРЕЖА
ЗА ДЕЦАТА

НАРЪЧНИК ЗА ПРОТИВОДЕЙСТВИЕ НА ДЕЗИНФОРМАЦИЯТА СРЕЩУ ПРАВАТА НА ДЕТЕТО

Съфинансирано от
Европейския съюз

ИНСТИТУТ
ОТВОРЕНО
ОБЩЕСТВО
СОФИЯ

НАЦИОНАЛНА МРЕЖА
ЗА ДЕЦАТА

*Инициатива „Демокрация, с правата на децата!“, част от проект „Права и ценности“
гр. София, април 2025 г.*

----- www.nmd.bg -----

Настоящият наръчник е изготвен в рамките на изпълнението на Инициатива „Демокрация, с правата на децата!“, част от проект „Права и ценности“. Инициативата е финансирана от Европейския съюз и фондация „Институт Отворено общество – София“ (ИООС). Изразените възгледи и мнения са на автора и не отразяват задължително тези на финансиращите органи.

СЪДЪРЖАНИЕ

I. Резюме на инициатива „Демокрация, с правата на децата!“, част от проект „Права и ценности“

- i. Информация относно дейността на бенефициера Сдружение „Национална мрежа за децата“ (НМД)
- ii. Резюме на инициатива „Демокрация, с правата на децата!“, част от проект „Права и ценности“
- iii. Обосновка на необходимостта от съставяне на настоящия Наръчник

II. Анализ на информационна среда, ведно с относими обществени нагласи и тенденции, повлияни от дезинформация, хибридна агресия и пропаганда срещу гражданския сектор и правата на децата

- i. Пропагандно въздействие върху информационната среда
- ii. Дейност на НМД и Мрежата за правна помощ на НМД, насочени към противодействие на дезинформацията, хибридната агресия и пропагандата срещу гражданския сектор и правата на детето
- iii. Идентифицирани нужди

III. Способи за ангажиране на съмишленици в усилия за противодействие на дезинформацията и фалшивите новини

- i. Създаване на споделено разбиране за проблема сред гражданските организации
- ii. Отправяне на рационализиращи послания към аудитории и общности

IV. Съвети за превенция и реакция от страна на граждански организации на дезинформационни наративи и кампании

V. Допълнителна литература

I. Резюме на инициатива „Демокрация, с правата на децата!“, част от проект „Права и ценности“

i. Информация относно дейността на бенефициера Сдружение „Национална мрежа за децата“ (НМД)

Сдружение „Национална мрежа за децата“ (НМД) е най-голямото обединение на граждански организации и експерти в България (над 130), работещи с и за деца и семейства.¹ Сред ключовите ръководни начала на организацията попадат съблюдаването, насърчаването и защитата на правата на детето, в хармония с прокламираното в Конвенцията за правата на детето на ООН (КООНПД).² НМД вярва, че всички политики и практики, които засягат пряко или косвено децата, следва да се изготвят, прилагат и наблюдават, като се взема предвид принципът за висшите интереси на детето и с активното участие на самите деца.

Основната дейност на НМД обхваща застъпничеството за по-добро законодателство, политики и практики в сферите на ранната детска грижа и образованието, социалното подпомагане на семействата с деца, детското и майчиното здраве, закрилата на детето от всички форми на насилие, правосъдието за деца, гражданското участие на децата, културата, спорта и др.³

Поради обстоятелството, че Национална мрежа за децата се явява най-големият алианс на граждански организации, отстояващи правата на децата в България, Мрежата често е била обект на масирани дезинформационни атаки, очерняне и клевети от страна на медии и личности, които целево - посредством дезинформация, пропаганда и фалшиви новини - насаждат разделение, антиевропейски и антидемократични чувства сред българското гражданско общество.⁴⁵

НМД е един от най-дейните граждански алианси, активно противопоставящи се

¹ <https://nmd.bg/za-mrezhata>

² <https://legislation.apis.bg/doc/4005/0>

³ <https://nmd.bg/dobar-353-e-oczenkata-kam-institucziite-v-belezchnik-2025-na-nmd/>

⁴ <https://nmd.bg/natsionalna-mrezha-za-detsata-izprati-priziv-do-premiera-za-speshni-deystviya-sreshtu-dezinformatsiyata/>

⁵ <https://darik.bg/vlastta-na-grazdanite-dezinformaciata-i-zastitata-na-pravata-na-decata>

на системните хибридни атаки, манипулация, дезинформация и агресия, насочени срещу правата на детето, гражданския сектор и европейското бъдеще на България.⁶ Изпълнението на инициатива „Демокрация, с правата на децата!“ е в хармония тъкмо с тези ежедневни усилия на активистите, правозащитниците и доброволците в Мрежата.

ii. Резюме на инициатива „Демокрация, с правата на децата!“, част от проект „Права и ценности“

Инициатива „Демокрация, с правата на децата!“ („Инициативата“) се изпълнява в рамките на проект „Права и ценности“ и е финансирана от Европейския съюз и фондация „Институт Отворено общество – София“ (ИООС). Основна цел на инициативата е насърчаване на информирания обществен дебат и способстване на създаването на среда за информиране и ангажиране на гражданското общество по каузи, свързани с детските политики и правата на децата.

В дългосрочен план инициативата цели интегриране на темата за децата и техните права като неотменна част от демократичните процеси в страната и всички секторни политики, насочени към деца и семейства. Основен приоритет на Инициативата е поставянето на детските политики във фокуса на публичните институции и обществения дебат.

Инициативата се изпълнява в цялата страна. Дейностите са насочени към граждански организации, институции, политическия сектор и обществеността. Основните активности включват проследяване и оценка на секторните политики за децата чрез мониторинговия доклад „Бележник – Какъв е средния успех на държавата за грижата към децата?“ и посредством полагане на системни усилия за противодействие на дезинформацията и пропагандата по отношение на ценностите, целите и политиките на ЕС.

iii. Обосновка на необходимостта от съставяне на настоящия Наръчник

⁶ <https://nmd.bg/bulgariya-ochakva-reakciyata-na-evropa-zaradi-novite-tekstove-v-zakona-za-obrazovaniето-i-t-nar-zakon-za-chuzhdestrannite-agenti/> (допълнено през 09.2024 г. – бел. авт.)

Настоящият кратък Наръчник цели да предостави на организациите, активистите и гражданските алианси в защита на правата на детето реалистичен, прагматичен и работещ инструментариум за противодействие на дезинформацията, пропагандата и фалшивите новини.

Непосредствената му цел е да очертае конкретни посоки за реакция, защита и проактивност – от личните разговори с представители на общността и ползватели на социални услуги до вътрешната подготовка на екипите за реакция срещу хибридни атаки и кампании. В Наръчника са поместени както изводи от правозащитната, застъпническа, комуникационна и обучителна работа на Национална мрежа за децата, така и добри практики, почерпени от мрежи на съмишленици, вкл. от европейски и международни алианси и коалиции – в които НМД членува (Eurochild, ЕСПАТ).

Целта е гражданските активисти в България да не поставят дезинформацията срещу сектора в графата „външен шум“, а да я възприемат като един от най-сериозните рискове пред демокрацията, солидарността и човешките права, респ. да изградят инстинкти и механизми за проактивно противодействие. Наръчникът подчертава нуждата от лична отговорност, но и от координирани усилия в екипите на организации, мрежи и общности. И най-вече – Наръчникът търси да вдъхне увереност, че има как заедно да се изправим срещу поляризацията, постистината, изкривената хибридно реалност. Стига да сме подготвени.

Кадър от репортаж на национална медия за паника сред родители от уязвима общност, породена от

----- www.nmd.bg -----

Настоящият наръчник е изготвен в рамките на изпълнението на **Инициатива „Демокрация, с правата на децата!“**, част от проект **„Права и ценности“**. Инициативата е финансирана от Европейския съюз и фондация „Институт Отворено общество – София“ (ИООС). Изразените възгледи и мнения са на автора и не отразяват задължително тези на финансиращите органи.

II. Анализ на информационна среда, ведно с относими обществени нагласи и тенденции, повлияни от дезинформация, хибридна агресия и пропаганда срещу гражданския сектор и правата на детето

i. Пропагандно въздействие върху информационната среда

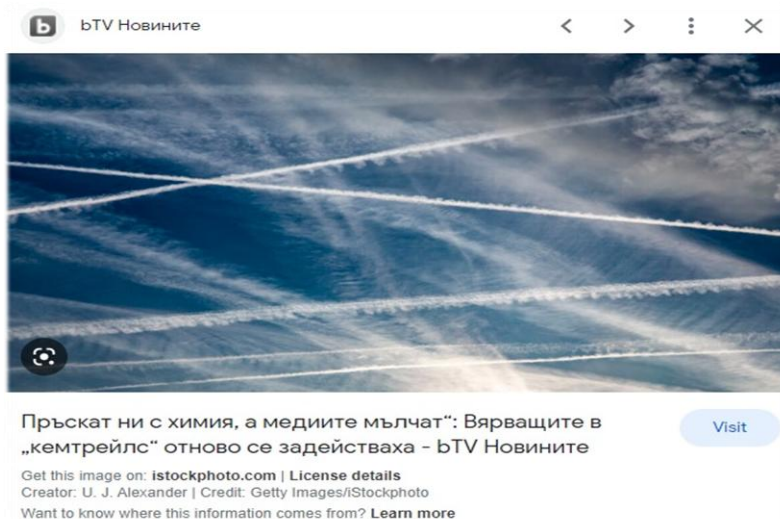
Национална мрежа за децата – най-големият алианс на граждански организации, работещи с и за деца и семейства в цяла България, с тревога наблюдава хибридните и дезинформационни атаки срещу гражданския сектор, демократичния порядък, правата на детето и европейската интеграция на България, чието особено интензифициране започна около дебата „за“ и „против“ ратификацията на Истанбулската конвенция през 2019 г.

Пропагандното въздействие върху информационната среда в последното (поне) половин десетилетие доведе до разделение, поляризация и обществена аномия, доминация на конспираторни наративи и „опошляване“ на граждански каузи, капсулиране на гражданите в „информационни лагери“ и взаимна демонизация между обществени групи.

Под въздействие на дезинформационното „истеризиране“, българското гражданско общество активно руши своите вътрешни стабилизиращи регулатори (авторитети, институции, механизми за граждански натиск и контрол) и все по-често посреща с акламация реторика и политики, насочени срещу правата на детето и правата на човека въобще.

На фона на това, национални представителни проучвания индикират, че почти всеки втори български гражданин няма доверие в неправителствените организации.⁷

⁷ <https://osis.bg/?p=4016>

Кадър от репортаж на национална медия за нарастващото обществено доверие към конспиративната теория за „кемтрейлс“

ii. Дейност на НМД и Мрежата за правна помощ на НМД, насочени към противодействие на дезинформацията, хибридната агресия и пропагандата срещу гражданския сектор и правата на детето

НМД полага системни усилия, за да мобилизира организации и граждани в дейности за противодействие на хибридната агресия, дезинформацията и пропагандата срещу гражданския сектор и правата на детето.

Дейността на Мрежата в тази посока включва както опити за фокусиране на публичния дискурс върху реалните потребности на децата и семействата с деца (напр. чрез ежегодното издаване на мониторинговия доклад „Бележник: Какъв е средният успех на държавата в грижата за децата?“⁸, който дава критична оценка и препоръки по отношение на законодателство и секторни политики, свързани със социалното подпомагане, системата на закрила, детското и майчиното здраве и др.), така и чрез осветяване и противопоставяне на конкретни пропагандни и дезинформационни кампании, насочени срещу държавните политики, утвърждаващи правата на детето.⁹

⁸ <https://nmd.bg/campaigns/belezhnik/>

⁹ <https://nmd.bg/dezinformatsiyata-za-poreden-sabotira-obrazovatelni-initsiativi/>

Мрежата за правна помощ на НМД, от своя страна, е ангажирана в правозащитна дейност, част от която е свързана с предявяването на граждански иски за непозволено увреждане (деликт) и тържби за иницииране на наказателни дела от частен характер – в подкрепа на организации и личности, пострадали от свързани с пропагандни и дезинформационни атаки обиди и клевети.

НМД работи и пряко с деца и младежи посредством Младежка мрежа „Мегафон“ и инициативата „Деца изследователи“, като експертите на Мрежата проактивно помагат на участващите деца да развиват своите компетенции за критична оценка на информацията във виртуална среда.

Опитът от всяка от тези линии на работа на Секретариата на НМД и изграждащите Мрежата организации е използван при структурирането на настоящия кратък Наръчник.

iii. Идентифицирани нужди

В своята ежедневна работа екипът на Национална мрежа за децата и членове на Мрежата по места идентифицират следните потребности на представители на неправителствения сектор, относими към хибридната агресия и предизвикателствата на информационната среда, а именно:

- Нужда от **единно разбиране** сред гражданския сектор за сериозността, мащабите, характера, прийомите и ефективността на ежедневните дезинформационни мероприятия в България;
- Гражданските организации да разработят и приемат **вътрешноорганизационни комуникационни и застъпнически планове** за превенция и интервенция в случаи на пропагандни атаки;
- Секторът да не е парцелиран, хаотичен и истеричен в своите опити да се противопоставя на дезинформацията. Необходимост от предприемане на **хармонични, навременни и координирани действия от различни НПО** в случаи на дезинформационни провокации, кампании и агресия;
- Нужда гражданският сектор да реагира на дезинформацията

проактивно и чрез диверсифицирани похвати (комуникационни, застъпнически, активистки, обучителни, административни, правни), целящи да ангажират съдържателно максимално широка аудитория, както и да изграждат „информационна имунна система“ на различни групи и общности;

- Гражданските организации да открият способи за **интегриране в своя ежедневен календар на нови дейности, насочени изцяло към противодействие на дезинформацията и утвърждаване на правата на човека.**

III. Способи за ангажиране на съмишленици в усилия за противодействие на дезинформацията и фалшивите новини

i. Създаване на споделено разбиране за проблема сред гражданските организации

Дезинформацията срещу гражданския сектор не е просто „черен PR“ и „жълтина“. Тя е целенасочена стратегия за дестабилизиране на доверието, поляризация и подриване на демократичните ценности – вкл. правата на детето. За да се противопоставим ефективно, следва първо да излезем от състоянието на „недоумяваща пасивност“, снизходителност и/ли тривиализиране на хибридната агресия.

Решителният и ефективен отговор на дезинформацията започва със създаването на споделено разбиране за проблема в общността на нашия сектор. Нужно е членовете на екипите на НПО да познават в дълбочина понятията „информационно-психологически операции (ИПсО)“, „хибридна агресия“, „дезинформация“ (в т.ч. *differentia specifica* на дезинформацията в ерата на социалните мрежи), „мисинформация“, „малинформация“, „алтернативни факти“, „постистина“, когнитивни грешки и заблуди, „склонност за потвърждаване“ (*confirmation bias*) и синдром на Дънинг-Крюгер в цифрова среда и много др.

Следва добре да се познават и идентифицират способите за разпространение и мултипликация на фалшиви новини и дезинформация – в т.ч. използването на генеративен изкуствен интелект, интегрални схеми, ботове и т.нар. сайтове-гъби за усиляване на дезинформацията в България.¹⁰

Трябва да се разпознават случаите на утилизирани на „НПО *doppelgänger*“-и („кухи“, пропагандни НПО), имитиращи правозащитна дейност, докато фактически подклаждат разделение и насаждат антидемократична пропаганда. Следва да се търсят и познават причините за особената податливост на различни групи от българското гражданско общество към дезинформация, както и да се обследват нагласи и тенденции на общинско, национално и глобално равнище.

Аз работих за Машината.
Мрежата от сайтове, която
обещава пари срещу
дезинформация

Схемата разпространява масово руска дезинформация след началото на войната на Русия срещу Украйна през 2022 г.

Изображение от журналистическо разследване на „Свободна Европа“, посветено на фермите за тролове, опериращи в България

Това означава гражданските организации приоритетно да провеждат / участват в:

✓ **Обучения и дискусии, фокусирани върху дълбочинно изследване на**

¹⁰ <https://www.svobodnaevropa.bg/a/saytove-gabi--mashina--dezinformatsiya-rusiya/32889599.html>

инструментариума на дезинформацията и хибридната агресия;

- ✓ **ТоТ (обучение на обучители)** сред колеги от граждански организации, за да се създаде устойчива мрежа от фасилитатори, които не само разбират явлениято, но могат да го обяснят достъпно, с удачни примери от българския контекст;
- ✓ **Обучения с участието на активисти, които лично са били обект на атака**, за да се предаде преживелищен опит и да се избегне изолацията и заглушаването на пострадалите, което дезинформацията цели;
- ✓ **Въвеждащи и периодични инструктажи в рамките на всяка организация** - така щото да се изгражда капацитет и споделено разбиране на екипно равнище.

Деморализацията на гражданския дебат няма да бъде спряна, ако дезинформацията остане лексикално украшение в анализите и финансираните проекти на НПО. Тя трябва да се разбира от всеки екип на гражданска организация като екзистенциална заплаха, и това разбиране следва да бъде отразено в организационната култура, поведението, календара от дейности и комуникацията с ползватели на услуги и/ли аудиториите на организациите.

ii. Отправяне на рационализиращи послания към аудитории и общности

Гражданските организации, работещи за защита и утвърждаване на човешки права, следва ежедневно да търсят ангажиращ и конструктивен диалог с лица и групи, застрашени / вече повлияни от дезинформация и пропаганда.

Реакциите ни срещу дезинформацията не започват с официални изявления и пресрелийзи, а с разговорите в семейството, в групите във Facebook и на стъпалата пред офиса. Всеки член на нашите екипи – от координатора на проекти до доброволеца – следва да бъде рационализатор, помирител, посланик на истината.

- ✓ **Насърчаване на диалог за ценности.** Всеки дезинформационен наратив, в който някой вярва, често отразява негова действителна тревога или

потребност. Затова задачата ни не е да оборим директно тезата, а да разпознаем нуждата зад нея – от защита, разяснение, принадлежност, контрол.

- ✓ **Без снизходителност и „всичкология“.** Следва да признаваме, когато не сме запознати с определена материя, но и да показваме как се информираме, критични ли сме към източниците си на информация, какви факт-чект платформи ползваме и пр.
- ✓ **Поставяне под съмнение на категоричността.** Днес всеки втори е „експерт“, с „изсечено в камък“ непоколебимо мнение по въпросите от биоетиката до съдебната реформа. Ние следва да връщаме разговора към въпросите, а не към заучените опорни тези и мантри.
- ✓ **Пояснения за механизмите.** Когато заявим, че дадена новина е фалшива, това обичайно провокира негативна реакция. Ако обаче обясним, че тази новина използва сплав от истини и полуистини, за да постигне конкретна дезинформационна цел, то има възможност да бъдем чути и разбрани.
- ✓ **Демонстриране на реални дейности и резултати, донесли ползи на обществото.** Най-доброто опровержение е действителният резултат. Когато говорите за НПО кауза, винаги се опирайте на лични истории, ясна фактология и статистически данни („ето какво направихме, какво променихме, кого защитихме конкретно“).
- ✓ **Насърчаване на балансираното любопитство.** В разговор с някого, капсулиран в дезинформационна параноя, не целете да го „победите“. Целта е той да излезе от разговора с поне едно съмнение към своя „балон“ и наративите, на които е дал вяра.

IV. Съвети за превенция и реакция от страна на граждански организации на дезинформационни наративи и кампании

Необходимо е гражданските организации да реализират повече проектни инициативи, свързани с повишаване на капацитета на организации и граждани

----- www.nmd.bg -----

Настоящият наръчник е изготвен в рамките на изпълнението на Инициатива „Демокрация, с правата на децата!“, част от проект „Права и ценности“. Инициативата е финансирана от Европейския съюз и фондация „Институт Отворено общество – София“ (ИООС). Изразените възгледи и мнения са на автора и не отразяват задължително тези на финансиращите органи.

за противодействие на дезинформацията; НПО да разполага с вътрешноорганизационни комуникационни и застъпнически планове за превенция и интервенция в случаи на пропагандни атаки; секторът да ангажира значителен комуникационен и проектен ресурс за борба с дезинформацията.

Дезинформационните атаки не могат да се „гасят“ една по една без системна подготовка. За да не сме вечно на крачка след манипулаторите, секторът ни следва да действа с по-висока мобилизация и организираност.

Противодействието на дезинформацията не е „кампания“, която приключва с плакат и събитие. Това е дълъг процес на възстановяване на доверие в реалността, на упорито насърчаване на критично мислене и човешка свързаност – особено в общности, които вече са били изложени на страх, стигма и манипулативни внушения.

Невъзможно е да постигнем устойчив резултат, ако се ограничим до класически проектни формати – семинари, кръгли маси и конференции, които често остават без реален отзвук в местната среда.

Затова препоръката към гражданските организации е да се фокусират приоритетно върху директните, лични и повтаряеми форми на общуване. Превключете от презентационен към разговорен режим. Няма по-силно средство срещу пропагандата от това да седнеш с хората, да ги чуеш, да им зададеш въпроси, които не са риторични, и да покажеш, че не ги третираш като „жертви на манипулация“, а като равноправни събеседници.

Срещите лице в лице, малките групови разговори по теми от интерес, съвместните микроинициативи с лидерите на общността – всички те дават резултат в усилията за париране на дезинформационните наративи.

1. Изградете вътрешен план за действие при дезинформационна атака. Той следва да включва:

- Разпределение на комуникационните роли в екипа;
- Ясна процедура за вземане на решение за това кога да бъде даден незабавен

Съфинансирано от
Европейския съюз

НАЦИОНАЛНА МРЕЖА
ЗА ДЕЦАТА

отговор с опровержение на дезинформационния наратив и кога не;

- Модели за кратки, проверени отговори и комуникационни материали;
- Сценарий за реакция с правни инструменти – нотариална покана, тъжба, опровержение;
- Списък с потенциални съюзници – НМД, медийни партньори, правозащитни групи.

2. Включете дезинформацията в стратегическите си приоритети.

Превенцията не се случва с проектно събитие веднъж на тримесечие, а с постоянен ангажимент: застъпнически кампании, проектни предложения, публикации, обучителни дейности, медийно присъствие.

3. Бъдете елфи. Не всеки член на екипа може (или трябва) да е активен в социалните мрежи, но всяка организация следва да разполага с хора, които умеят да разпознават тролска дейност, да се включват разумно в ключови дискусии, да парират атаки и системно да дават гласност на дезинформационните наративи.

4. Полагайте специална грижа за своя екип. Пряката защита на активистите и колегите, които са под ударите на пропагандни атаки, е не просто морална позиция – тя изпраща сигнал, че нашата общност е устойчива, солидарна и способна да отговори с грижа и сила там, където се цели страх, поляризация и изолация.

Опростена, тази матрица изглежда по следния начин:

Система за проактивна реакция при дезинформационна атака:

 Разпределение на ролите – кой отговаря за медиите, кой следи онлайн средата, кой пише позициите;

 Ясен алгоритъм – кога и как реагираме, през кои канали, с какво съдържание и послания;

 Готови материали – подготвени визуализации, шаблони за отговор;

 Юридически действия – нотариална покана, правна консултация, жалба /

www.nmd.bg

Настоящият наръчник е изготвен в рамките на изпълнението на Инициатива „Демокрация, с правата на децата!“, част от проект „Права и ценности“. Инициативата е финансирана от Европейския съюз и фондация „Институт Отворено общество – София“ (ИООС). Изразените възгледи и мнения са на автора и не отразяват задължително тези на финансиращите органи.

тъжба;

👉 **Мобилизиране на партньори** – включване на съюзници, координация с мрежи;

👉 **Грижа за екипа** – вътрешна подкрепа, поддържане на спокойствие и солидарност.

Очакването на проектния екип е този кратък Наръчник да послужи не само като справочник за действия при дезинформационни атаки, но и като катализатор за мобилизация в сектора – мобилизация, основана на осъзнатост, професионализъм и солидарност.

На дезинформацията не може да се противодейства ефективно чрез изолирани, хаотични и реактивни действия на организации – необходим е общ фронт, който използва силата на сътрудничеството, координацията и устойчивата видимост. Именно затова в настоящия Наръчник изрично се подчертава отговорната роля на широки граждански алианси като Национална мрежа за децата – действащи не само като „щит“ срещу хибридната агресия, но и като канал за мобилизация, синхронизиране на усилия, обмен на ресурси и изработване на убедителни послания срещу дезинформационните наративи.

V. Допълнителна литература

Списъкът с допълнителна литература, поместен в настоящия Наръчник, съдържа подбрани източници и материали, които подкрепят изложените теми и могат да бъдат използвани за по-задълбочено запознаване с проблематиката на дезинформацията и пропагандата срещу правата на детето.

✓ Бернайс, Е., „Пропаганда“, ИК „Изток-Запад“, 2019 г.;
✓ Бернайс, Е., „Формиране на обществено мнение“, ИК „Изток-Запад“, 2020 г.;
✓ Авторски колектив, „Журналистика, „фалшиви новини“ и дезинформация – Наръчник за академична и професионална

----- www.nmd.bg -----

Настоящият наръчник е изготвен в рамките на изпълнението на Инициатива „Демокрация, с правата на децата!“, част от проект „Права и ценности“. Инициативата е финансирана от Европейския съюз и фондация „Институт Отворено общество – София“ (ИООС). Изразените възгледи и мнения са на автора и не отразяват задължително тези на финансиращите органи.

Съфинансирано от
Европейския съюз

ИНСТИТУТ
ОТВОРЕНО
ОБЩЕСТВО
СОФИЯ

НАЦИОНАЛНА МРЕЖА
ЗА ДЕЦАТА

подготовка на журналиста“, Организацията на обединените нации за образование, наука и култура (ЮНЕСКО), 2021 г.;
✓ Найденов, Д., „Фейк нюз“, Университетско издателство „Св. Климент Охридски“, 2022 г.;
✓ „Обществени нагласи към дейността на гражданските организации – резултати от национално представително проучване“, Български център за нестопанско право и Алфа Рисърч, 2025 г.
✓ Авторски колектив, „Противодействие на хибридната война в България – Стратегическа оценка на националните способности и инфраструктура“, Център за изследване на демокрацията, 2023 г.;
✓ Авторски колектив, „Пропаганда и дезинформация срещу Европейския съюз и европейските институции в българските медии онлайн (01.01-31.12.2023 г.)“, Фондация за хуманитарни и социални изследвания, 2024 г.;
✓ Авторски колектив, „Незаконни финансови потоци и дезинформация в Югоизточна Европа“, Център за изследване на демокрацията, 2023 г.;
✓ Авторски колектив, „Hybrid Warfare: Security and Asymmetric Conflict in International Relations“, Bloomsbury Academic, 2021 г.;
✓ Bennett, W.L., Livingston, S., „The Disinformation Age“, Cambridge University Press, 2021 г.;
✓ Хигинс, Е., „Ние сме Белингкат“, ИК „Ера“, 2022 г.;
✓ Политковская, А., „Нищо друго освен истината“, ИК „Сиела“, 2019 г.;
✓ Фотев, Г., „Диалогичният разум“, ИК „Захарий Стоянов“, 2022 г.

www.nmd.bg

Настоящият наръчник е изготвен в рамките на изпълнението на Инициатива „Демокрация, с правата на децата!“, част от проект „Права и ценности“. Инициативата е финансирана от Европейския съюз и фондация „Институт Отворено общество – София“ (ИООС). Изразените възгледи и мнения са на автора и не отразяват задължително тези на финансиращите органи.